Aleksander Fredro (20 czerwca 1793 w Surochowie - 15 lipca 1876 we Lwowie)

Pewien poeta z Surochowa,
hrabia, poza tym mądra głowa,
smutny samotnik,
wesoły psotnik,
bawi i uczy mocą słowa.

(ebs)

Aleksander Fredro herbu Bończa - polski komediopisarz, pamiętnikarz, poeta, wolnomularz, hrabia.

Urodził się 20 czerwca 1793 w Surochowie niedaleko Jarosławia w bogatej rodzinie szlacheckiej (niegdyś senatorskiej). Do Beńkowej Wiszni rodzice Aleksandra Fredry sprowadzili się w 1797.

Nauki pobierał w domu rodzinnym, nigdy nie uczęszczał do szkół publicznych. Według Fredry najlepsza jest szkoła życia: *„odtąd zaczęła się dla mnie szkoła świata, najpraktyczniejsza, najbardziej urozmaicona”.*

12 stycznia 1806 w pożarze dworu w Beńkowej Wiszni zginęła jego matka Marianna Fredrowa. Ojciec Jacek Fredro przeniósł się wraz z nim do Lwowa.

W wieku 16 lat) zaciągnął się do armii Księstwa Warszawskiego, później był w wojsku Napoleona. W 1812 wziął udział w wyprawie Napoleona na Moskwę (otrzymał wówczas Złoty Krzyż Virtuti Militari). W latach 1813–1814 przebył całą kampanię napoleońską jako oficer ordynansowy w sztabie cesarza. W 1814 został odznaczony Krzyżem Legii Honorowej. W 1815, po abdykacji Napoleona, wrócił do domu i gospodarował w rodzinnym majątku Beńkowa Wisznia.

Opuszczając Paryż po klęsce Napoleona, Aleksander hr. Fredro napisał: *Wyjechaliśmy razem, z odmiennych pobudek: Napoleon na Elbę, ja zasię do Rudek.*

W 1818, mając 25 lat, napisał pierwszą ważną komedię, „Pan Geldhab”. Sztuka, napisana z dużym humorem i wdziękiem, opowiada o perypetiach młodego szlachcica starającego się o rękę córki tytułowego dorobkiewicza, usiłującego jednocześnie wydać ją za księcia. Sztuka została wystawiona w 1821 r.

8 listopada 1828, po jedenastu latach starań, poślubił w kościele w Korczynie właścicielkę zamku w Odrzykoniu, Zofię de domo hrabinę Jabłonowską, primo voto hrabinę Skarbkową.

W 1828, po śmierci ojca, przejął i pomnożył odziedziczony majątek. Był już wtedy autorem kilkunastu komedii.

W 1839 przerwał działalność literacką pod wpływem ataków krytyki i na kilkanaście lat zaprzestał twórczości, pisząc jedynie w latach 1846-1848 pamiętniki z czasów napoleońskich "Trzy po trzy".

W latach 1850–1855 (z niewielkimi przerwami) przebywał po raz drugi we Francji, gdzie po powstaniu węgierskim znalazł schronienie jego syn, Jan Aleksander Fredro (także komediopisarz, lecz niższego lotu).

W 1854 wznowił działalność komediopisarską, ale równocześnie podjął decyzję o niepublikowaniu i niewystawianiu swoich dzieł w przypadku żądania odeń jakichkolwiek zmian w ich treści.

Aleksander Fredro był człowiekiem pełnym wewnętrznych sprzeczności: aktywny i zaangażowany w sprawy publiczne, szukał zarazem samotności i przejawiał skłonność do mizantropii. Ostatnie lata życia, naznaczone chorobami, spędził z dala od świata w ścisłym gronie rodzinnym.

Zmarł we Lwowie 15 lipca 1876 przeżywszy lat 82, został pochowany w rodzinnej krypcie kościoła w Rudkach koło Lwowa.

Był autorem komedii obyczajowych z życia szlachty, głównie prowincjonalnej. A najsłynniejsza z nich to "Zemsta". Poniżej sfilmowana w 1956 przez Antoniego Bohdziewicza i Bohdana Korzeniewskiego z Danutą Szaflarska i Beatą Tyszkiewicz (debiut) oraz przez Andrzeja Wajdę w 2002 z Agatą Buzek, Figurą, Polańskim, Gajosem, Sewerynem... :

https://www.youtube.com/watch?v=Hpb0ZFiAM3U

Pisywał również wiersze, poematy, aforyzmy. Debiutował w 1817, jednak pozostał obcy problemom romantyzmu. Naraziło go to na ostre ataki ze strony Seweryna Goszczyńskiego i Leszka Dunina-Borkowskiego, w wyniku których zaprzestał publikowania swoich utworów, pisując do szuflady przez ok. 18 lat. Wychowany w tradycjach oświecenia, był bliski L. Sterne'owi.

Utwory Fredry weszły na stałe do kanonu polskiej literatury i teatru. Jego bajki, jak np. „Małpa w kąpieli", „Zupa na gwoździu" ("Cygan i baba") czy „Paweł i Gaweł", są lekturami literatury dziecięcej.

Cygan i baba

Mówią ludzie, że przed laty
Cygan wszedł do wiejskiej chaty,
Skłonił się babie u progu
I powitawszy ją w Bogu
Prosił, by tak dobrą była
I przy ogniu pozwoliła
Z gwoździa zgotować wieczerzę –
I gwóźdź długi w rękę bierze.
Z gwoździa zgotować wieczerzę!
To potrawa całkiem nową!
Baba trochę wstrząsła głową,
Ale baba jest ciekawa,
Co to będzie za przyprawa;
W garnek zatem wody wlewa
I do ognia kładzie drzewa.
Cygan włożył gwóźdź powoli
I garsteczkę prosi soli.
– Hej, mamusiu – do niej rzecze –
Łyżka masła by się zdała. –
Niecierpliwość babę piecze,
Łyżkę masła w garnek wkłada;
Potem Cygan jej powiada:
– Hej, mamusiu, czy tam w chacie
Krup garsteczki wy nie macie? –
A baba już niecierpliwa,
Końca, końca tylko chciwa,
Garścią krupy w garnek wkłada.
Cygan wtenczas czas swój zgadł,

Gwóźdź wydobył, kaszę zjadł.
Potem baba przysięgała,
Niezachwiana w swojej wierze,
Że na swe oczy widziała,
Jak z gwoździa zrobił wieczerzę.

Jego sztuki są grane w teatrach i nagrywane w filmach. Wg jego tekstów powstały takie filmy jak "Paweł i Gaweł" z roku 1938 z Eugeniuszem Bodo, Adolfem Dymszą i Tadeuszem Fijewskim:

https://www.youtube.com/watch?v=qbAJj5a4Sj4

Historia Surochowa

Barbara Lasota: Z dziejów Beńkowej Wiszni.

Towarzystwo Dramatyczne Fredreum - najstarszy polski teatr amatorski założony w Przemyślu w roku 1869. Jest najprawdopodobniej również najstarszym teatrem amatorskim w Europie. Patronem jest od 1912 roku Aleksander Fredro, który pochodził z Ziemi Przemyskiej.

strona Fredreum